

Preventivní a screeningové programy v MOÚ

Mgr. Naděžda Procházková

Urologická sestra

Úsek podpory zdravotnických týmů a komisí

Prevence

- Každý třetí občan České republiky v průběhu svého života onemocní některým typem rakoviny
- Každoročně je nádorové onemocnění zjištěno u téměř 90 tisíc občanů, bohužel až 27 tisíc občanů na něj umírá
- Zhoubné nádory přitom patří mezi preventabilní onemocnění
- Z hlediska významu prevence ve vztahu k úmrtnosti na onkologická onemocnění lze říci, že více než 60% úmrtí lze zabránit prevencí
- Prevence zhoubných nádorových onemocnění v ČR vychází z Národního onkologického programu a koncepce MZ ČR Zdraví 2020
- Probíhá na několika úrovních:
- **Primární prevence** – eliminace rizikových faktorů, které mají prokazatelný vliv na vznik malignit – základem je zdravý životní styl
- **Sekundární prevence** – záchyt zhoubných nádorů v časném, plně vyléčitelném stadiu. Základem jsou screeningové programy, preventivní onkologické prohlídky a sebepéče správně poučeného občana
- **Terciární prevence** – je snaha o záchyt případného návratu nádorového onemocnění po primární léčbě včas, tedy ve stále ještě léčitelné podobě; základem je systém kontrol onkologického pacienta po ukončení kurativní onkologické léčby
- **Kvartérní prevence** – je předcházení důsledkům progredujícího a nevléčitelného nádorového onemocnění, které může zkracovat zbytek života nebo snižovat jeho kvalitu

CENTRUM ONKOLOGICKÉ PREVENCE

- Ambulance preventivní onkologie byla v MOÚ otevřena v roce 2006
- Centrum prevence bylo otevřeno v roce 2017
- Cílem bylo soustředit hlavní část programu onkologické prevence do jednoho místa a umožnit jeho další rozvoj
- Centrum prevence poskytuje většinu služeb primární a sekundární prevence
- Screeningová vyšetření se nacházejí v dalších budovách MOÚ
- Nyní je již zahájena stavba nového Centra onkologické prevence, které bude mít samostatnou budovu a v ní budou soustředěny všechny preventivní a screeningové programy

PREVENTIVNÍ PROGRAMY

- **Preventivní prohlídky pro samoplátce:**

- je určena lidem bez příznaků onemocnění, není pro těhotné ženy
- cena prohlídky je 10 tisíc korun
- vyšetření zkušeným onkologem
- rozhovor o životním stylu
- fyzikální vyšetření – vyšetření kůže, lymfatických uzlin, poslech plic a srdce, prohmat břicha, palpační vyšetření prsou u žen i mužů, vyšetření prostaty pohmatem
- odběry krve (sedimentace, krevní obraz, biochemický rozbor krve, hormony štítné žlázy a tumor markery dle pohlaví)
- vyšetření moči
- vyšetření na skryté krvácení do GIT
- měření TK, P, EKG, InBody
- RTG plic, ultrazvukové vyšetření celého břicha, ženy ještě prsů, muži varlat

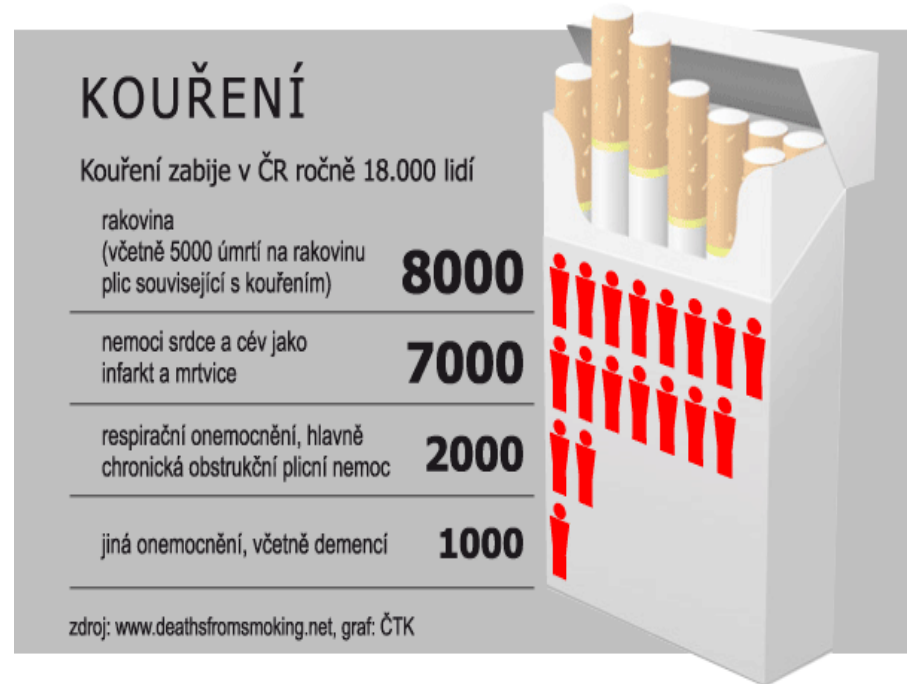
MOU PREVENTIVNÍ PROGRAMY

- Poradna pro výživu – hrazena pojišťovnou
- Poradna pro odvykání kouření – hrazena pojišťovnou
- Poradna pro pohybové aktivity - pro pacienty
- Ambulance pro genetické poradenství – hrazena pojišťovnou
- Ambulance sekundární prevence

<https://www.mou.cz/vse-o-prevenci/t1309>

Další preventivní akce:

Plavba za zdravím; Go Day, Brno na růžovo; Movember; Tancem za zdravím; Den zdraví s magistrátem; Běh MOÚ; přednášky pro školy a firmy; Kampaň pro odvykání kouření; Konference pro pacienty po léčbě, aj.

SCREENINGOVÉ PROGRAMY

- Screening nádoru prostaty
- Screening nádoru prsu
- Screening nádoru tlustého střeva
- Screening nádoru plic
- Screening nádoru děložního čípku
- Screening karcinomu pankreatu u osob s vysokým rizikem
- <https://www.mou.cz/screeningove-programy/t1853>

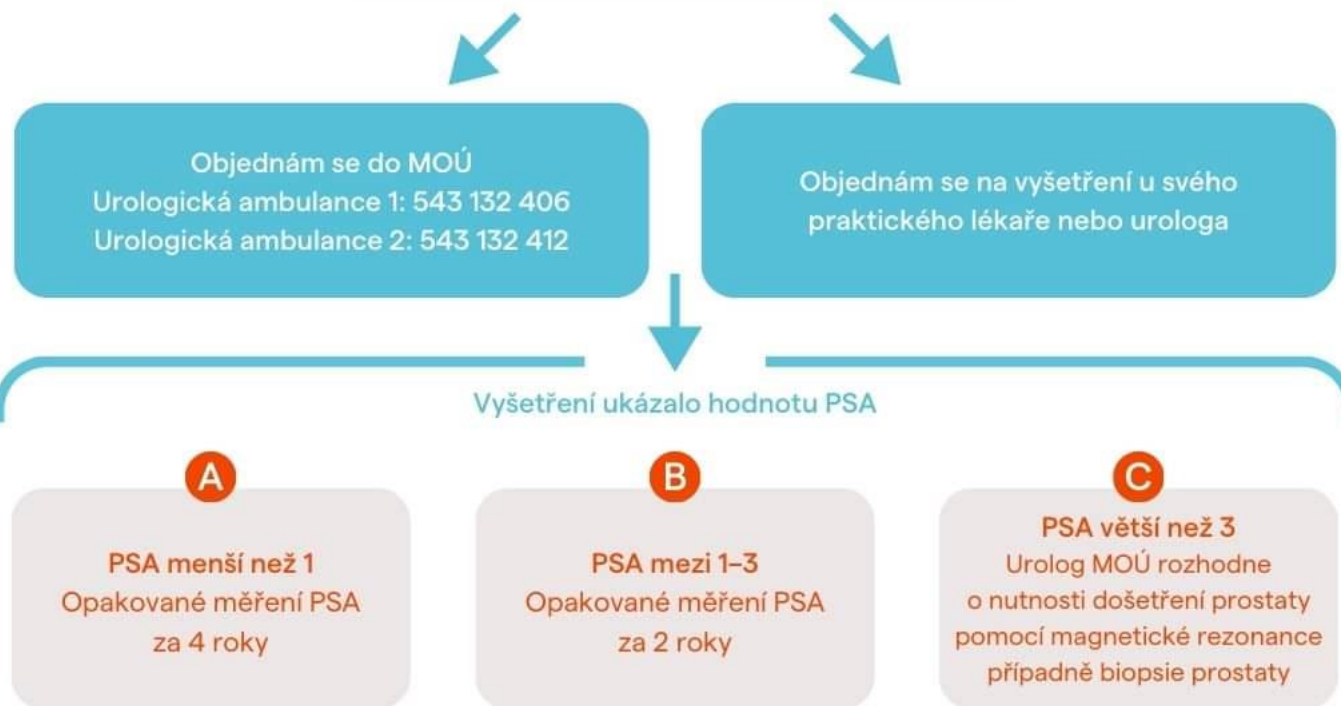

Screening nádoru prostaty

Jsem asymptomatický muž 50–70 let

- bez potvrzení nebo podezření nádoru prostaty
- lékař neprovedl PSA v posledních 2 letech

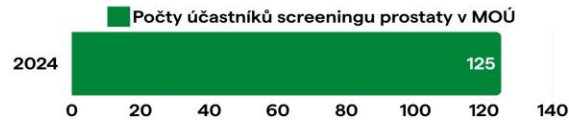
Rakovina prostaty

Ročně je v ČR nově diagnostikován nádor prostaty u 8000 mužů, což je téměř 3krát více než před 20 lety. Důvodem je zvyšující se věk, ale také přesnější diagnostika. Od loňska má Česká republika jako první v Evropě nový screeningový program.

Program časného záchytu karcinomu prostaty

Cílovou skupinou jsou muži ve věku 50–69 let (bez anamnézy či podezření na karcinom prostaty), pokud mají v přímé linii příbuzného, který má nádor prostaty, tak už od 45 let.

V rámci screeningu rakoviny prostaty bylo vyšetřeno 125 mužů. U 33 byla vyhodnocena hladina PSA, 78 bylo vyšetřeno urologem, 17 diagnostikováno pomocí MR a 20krát byla provedena punkční biopsie.

V roce 2024 odstartoval v MOÚ program screeningu rakoviny prostaty.

Pokud preventivní vyšetření ukáže hodnotu PSA menší než 1, opakované měření PSA vás čeká za 4 roky, pokud hodnotu 1–3, čeká vás za 2 roky. V případě, že je hodnota PSA vyšší než 3, urolog MOÚ rozhodne o nutnosti došetření prostaty pomocí magnetické rezonance, případně biopsie prostaty.

Screening prsu

Jsem žena a je mi více než 45 let

1

Objednejte se na Oddělení radiologie MOÚ ke screeningové mamografii na 844 844 885 nebo 542 136 010

Vyšetření prokázala

A

Výsledek mamografie je negativní

Opakovaný mamografický screening po 2 letech

B

Výsledek mamografie je pozitivní

Pacientka je odeslána k dalšímu došetření

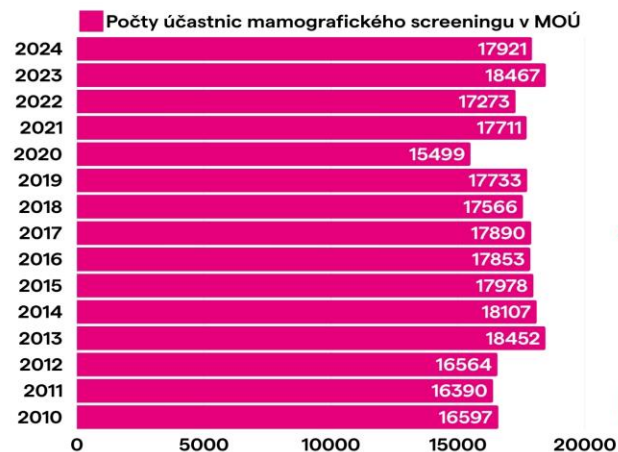
Rakovina prsu

Rakovina prsu je nejčastější nádorové onemocnění vyskytující se u žen – ročně je v ČR nově zjištěných zhruba 7000 případů.

Program screeningu karcinomu prsu

V České republice má na mamografické vyšetření právo každá žena od 45. roku do konce života. Vyšetření se provádí jednou za dva roky.

Každý rok projde mamografickým screeninem na MOÚ 17,5 tisíc pacientek 75 % pacientek chodí opakovaně

Na 100 screeningových vyšetření případá záchyt 1,25 nádoru. U 5 % pacientek byl díky screeningu včas odhalen novotvar prsu.

Počty žen přicházejících na mamografický screening jsou v MOÚ dlouhodobě stabilní. S jediným signifikantním poklesem v době epidemie COVID-19. V letech 2010–2024 tak bylo v preventivně vyšetřeno 65 418 unikátních pacientek. U 3 265 z nich byl díky screeningu diagnostikován novotvar prsu, který mohl být okamžitě léčen.

Screeningové vyšetření výrazně zvyšuje šanci na záchyt onemocnění v počátečním stádiu. U pacientek neúčastnících se screeningu je téměř čtyřikrát častěji odhalen nádor až ve stádiu III nebo IV.

Screening tlustého střeva

Je mi více než 50 let

1

Mám od svého praktického lékaře nebo gynekologa provedený test na okultní krvácení do stolice (TOKS) s pozitivním výsledkem

2

Mám doporučení k screeningové kolonoskopii od svého praktického lékaře nebo gynekologa

Objednejte se na Gastroenterologické oddělení MOÚ ke screeningové kolonoskopii:
543 136 205 (14:00–15:15)

Vyšetření prokázala

A

Výsledek kolonoskopie je negativní

Opakovaná screeningová kolonoskopie po 10 letech

B

Výsledek kolonoskopie je pozitivní

Pacient je odeslán do konziliární nebo chirurgické ambulance MOÚ k určení postupu léčby. Díky screeningu má většina takto diagnostikovaných pacientů šanci na vyléčení.

Rakovina tlustého střeva

Rakovina tlustého střeva a konečníku je **jedno z nejčastěji se vyskytujících onkologických onemocnění** u obyvatel ČR. Vyvíjí se většinou dlouhou dobu s výraznějšími projevy až v pozdějších stádiích.

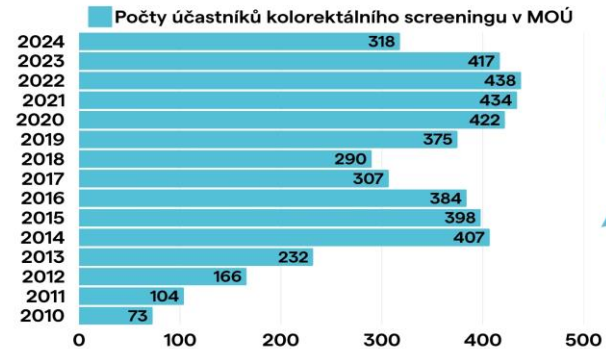
Kolorektální screening

Program je určen **mužům i ženám od 50 let**, kteří mají **vysoké riziko onemocnění**. Lidé s **genetickou dispozicí** nebo onemocněním střev by měli preventivní kolonoskopii absolvovat již od **40. roku věku** či dříve.

50–54 let: test na skryté (okultní) krvácení do stolice 1x ročně, od 55 let 1x za 2 roky

nebo

od 50 let screeningová kolonoskopie 1x za 10 let

Počet osob zapojených do programu kolorektálního screeningu v MOÚ setrvale roste. Podíl opakovaných vyšetření je relativně nízký. V letech 2010–2024 bylo preventivně vyšetřeno 4 575 unikátních pacientů. U 211 z nich byl díky screeningu diagnostikován zhubný či in-situ novotvar, který mohl být okamžitě léčen.

Ročně se do MOÚ dostaví ke kolorektálnímu screeningu 380 osob. 4 % pacientů přichází na screening opakovaně.

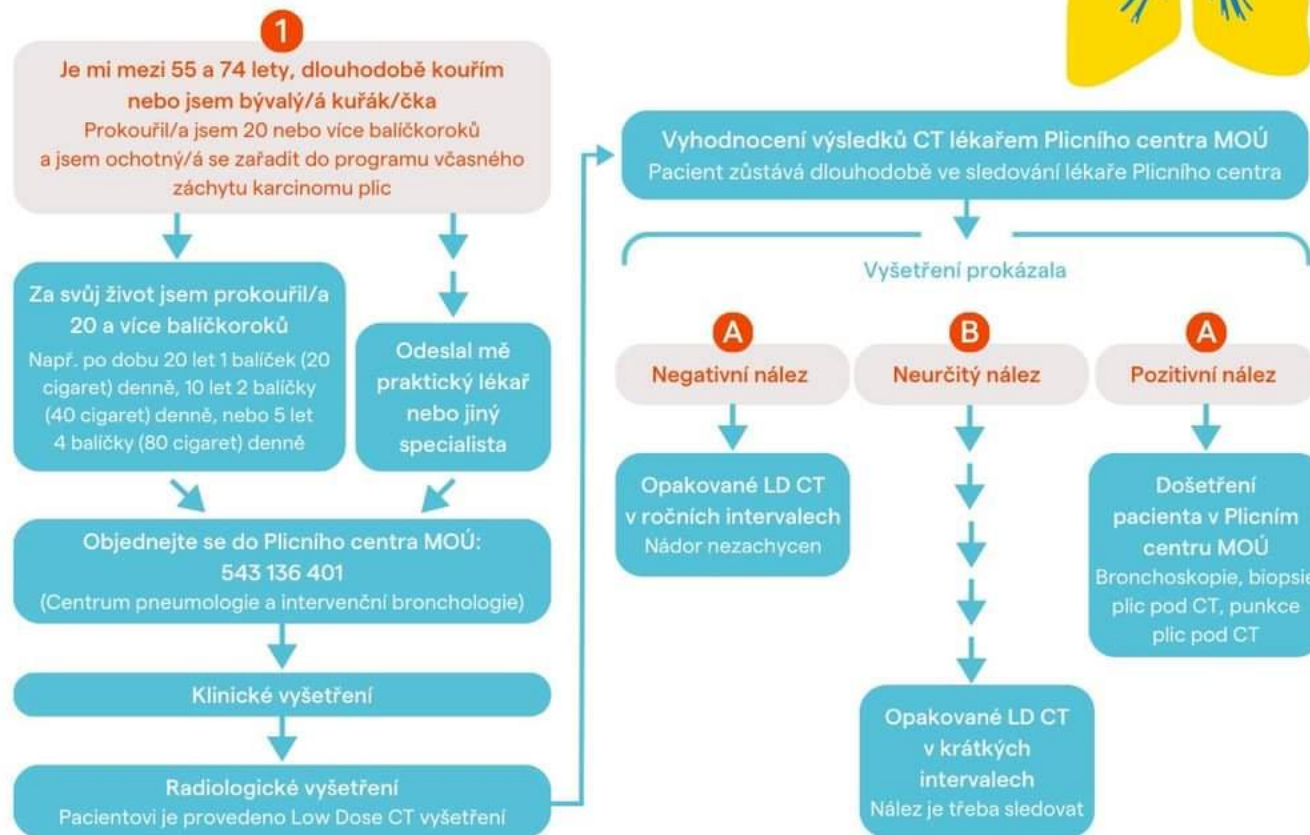
Na 100 screeningových vyšetření připadá záchyt 4,43 nádoru. U 5 % pacientů byl díky screeningu včas odhalen novotvar kolorekta.

Screeningové vyšetření umožňuje odhalit nádor kolorekta v časném stádiu. Více než polovina detekovaných novotvarů je ve stádiu 0 nebo I.

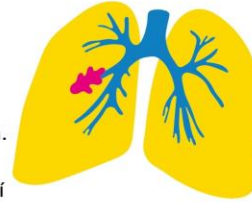

Screening plic

Rakovina plic

Rakovina plic je nejčastějším nádorem, na který se v České republice umírá. Je to hlavně proto, že většina pacientů přichází s již pokročilým nebo metastatickým onemocněním. „Plíce nebolí“, proto jediný způsob, jak rakovinu plic zjistit včas, je **pravidelně kontrolovat** stav plic pomocí CT vyšetření u osob, které mají vysoké riziko onemocnění.

Program časného záchytu karcinomu plic

Je určen pro ty, kteří mají **vysoké riziko**, že se u nich rakovina plic může objevit. Jedná se o bývalé nebo současné **kuřáky**, kteří splní všechny **tři následující podmínky**:

Je vám 55–74 let

Za svůj život jste prokouřil/a 20 a více balíčkoroků*

Nemáte závažnou chorobu, která by znemožňovala vás léčit

* Například někdo kouřil 20 let 1 balíček (= 20 cigaret) denně, nebo 10 let 2 balíčky (40 cigaret) denně nebo 5 let 4 balíčky (= 80 cigaret) denně. Ve všech těchto případech dotyčný kuřák nebo kuřačka za svůj život vykouřili více než 140 000 cigaret.

Screeningu rakoviny plic se zúčastnilo 627 pacientů splňujících inkluzní kritéria, 436 prošlo CT vyšetřením a 389 bylo vyšetřeno pneumologem MOU.

Počet pacientů zahrnutých do plicního LDCT screeningu dynamicky roste. 7 pacientů mělo na CT vyšetření pozitivní nález.

Screening slinivky

V rámci studie Vám budou prováděna tato vyšetření v uvedených frekvencích

A

osoby s chronickým onemocněním slinivky ve věku 50 a více let

- kontrola gastroenterologem 1x za 3 roky
- endoskopická ultrasonografie 1x za 3 roky
- laboratorní vyšetření 1x ročně

B

osoby s dědičnou predispozicí k nádorovému onemocnění slinivky

- kontrola klinickým onkologem každých 6–12 měsíců
- endoskopická ultrasonografie 1x ročně
- magnetická rezonance 1x za 2 roky
- laboratorní vyšetření 1x ročně

C

osoby s pozitivní rodinnou anamnézou karcinomu slinivky bez prokázaného dědičného syndromu

- kontrola klinickým onkologem každých 6–12 měsíců
- endoskopická ultrasonografie 1x ročně
- magnetická rezonance 1x za 2 roky
- laboratorní vyšetření 1x ročně

Klinická studie SCREPAN

Screening karcinomu pankreatu u osob s vysokým rizikem

V rámci klinické studie nabízíme v MOÚ nový program prevence rakoviny slinivky břišní pro osoby s různě vysokým rizikem vzniku tohoto onemocnění. Z předběžných výsledků podobných programů prováděných v zahraničí vyplývá, že rakovinu slinivky lze u rizikových osob odhalit včas, pokud jsou pravidelně sledovány. Různé riziko vyžaduje různé sledování.

Kdo se může zúčastnit?

A Osoby s chronickým onemocněním slinivky (chronická pankreatitida, cystická fibróza) ve věku 50 a více let.

B Osoby s dědičnou predispozicí k rakovině slinivky (např. mutace v genech: *STK11*, *CDKN2A*, *PRSS1*, *APC*, *BRCA1*, *BRCA2*, *PALB2*, *ATM*, Lynchův nebo Li-Fraumeniho syndrom).

C Osoby alespoň se dvěma příbuznými s rakovinou slinivky, bez prokázaného syndromu dědičnosti.

Plánovaná vyšetření

- Kontrola gastroenterologem, 1x za 3 roky,
- Endoskopická ultrasonografie, 1x za 3 roky,
- Laboratorní vyšetření, 1x ročně.

- Kontrola klinickým onkologem každých 6–12 měsíců,
- Endoskopická ultrasonografie, 1x ročně,*
- Magnetická rezonance, 1x za 2 roky,*
- Laboratorní vyšetření, 1x ročně.

* vstupně musí být provedena obě vyšetření, v následujících letech může být dle preferencí účastníka studie nahrazena jedna metoda druhou, musí být ale dodrženo zobrazení pankreatu 1x ročně

Mám zájem – jak se objednat?

Patříte-li do některé z uvedených skupin A–C, kontaktujte nás na prevence.slinivka@mou.cz nebo +420 543 136 236.

Podrobnější informace na webu MOÚ (naskenujte QR kód vpravo).

Nádory děložního čípku

- vznikají z dlaždicového epitelu sliznice děložního hrdla
- vzniku onemocnění předchází předrakovinné změny označované jako prekancerózy
- dlouhá léta u nás bylo s tímto onemocněním diagnostikováno přes tisíc žen ročně
- v posledních letech výskyt klesá, v roce 2018 bylo diagnostikováno 734 žen
- příčinou rakoviny děložního hrdla je ve více než 99 % **dlouhotrvající a mnoho let přetrvávající infekce lidským papilomavirem (HPV)**
- toto onemocnění má účinnou prevenci v podobě vakcinace proti HPV a také propracovaný systém včasného odhalení nemoci v podobě screeningového programu a testování HPV
- výskyt tohoto nádoru stoupá již po 30. roce života
- MOÚ nabízí všechny moderní metody diagnostiky a léčby zhoubných nádorů děložního hrdla a dosahuje v léčbě výborné výsledky
- prevence – očkování V současné době jsou v České republice dostupné 3 neživé rekombinantní vakcíny proti HPV infekci: Gardasil (= Silgard) – proti HPV 6, 11, 16, 18 Cervarix – proti HPV 16, 18 Gardasil 9 – proti HPV 6, 11, 16, 18, 31, 33, 45, 52, 58 Dle jednotlivých SPC mají vakcíny ve většině případů prokázanou účinnost v prevenci přednádorových změn děložního hrdla, zevního genitálu, pochvy, řitního otvoru, ale i karcinomu děložního hrdla a análního karcinomu.

PREVENCE JE NEJLEPŠÍ LÉKAŘ aneb screening 4x jinak

Screening nádorů kolorekta

- **1x** ročně ve věku od **50** do **54** let
- od **55** let opakování testu na okultní krvácení nebo primární screeningová kolonoskopie

Screening nádorů prostaty

- od roku 2024 podstupují muži ve věku od **50** do **69** let screening prostaty

Screening nádorů děložního hrdla

- **1X** ročně cytologické vyšetření stěru z děložního čípku

Screening nádorů prsů

- od **45.** roku vyšetření mamografem každé dva roky

Děkuji za pozornost a přeji pěkný den.

ששש